

Waarom de Annenaren "oelen" genoemd worden

door Marianne Mulders-Zonneveld

*Bijnamen, koosnamen, schimpnamen, geuzennamen :
ze hebben allen één ding gemeen, ze voegen net dat éne
woordje toe waardoor iedereen weet over wie het gaat.*

Iets noemen, benoemen, iemand een naam geven is zo oud als de mens praten kan. Het maakt deel uit van iedere gewone conversatie. Je moet weten met wie je praat en ook over wie of wat je praat. Met Valentijn leeft half Nederland zich weer uit in het bedenken van die anonieme advertentietjes. De tekst ervan moet voor de lezer zo duidelijk zijn, dat hij meteen doorheeft dat dit berichtje enkel en alléén voor hem/haar bedoeld is, afkomstig van hun "enige eigenste snoepie, poepie, poeki" enz. Op school kent iedereen wel een rooie, een vuurtoren, 'n beugelbekkie, slome, schele of manke. Geen leraar in het onderwijs of zijn leerlingen noemen hem achter zijn rug heel anders dan hij gedoopt is. Een halve eeuw geleden had 90 % van de mannen in Annen een bijnaam, overigens met name de mannen, de vrouwen kwamen er kennelijk bekaaid van af. Aan al die namen zal TOEN te zijner tijd ook nog eens aandacht besteden.

Niet altijd waren dit vlijende namen, maar met al die Henduk's, Wulm's, Geert's of Bertussen enz. maakte zo'n extra toevoegsel als Lappie, Stoet of Kokkie in één klap een boel duidelijk.

Ook stukken land, akkertjes en weiden, die men bewerkte hadden hun eigen namen, de zgn veldnamen. Door alle schaalvergroting en ruilverkavelingen raakten ze in onbruik, en als we niet oppassen worden ze straks gewoon vergeten. Maar vroeger wist iedereen precies waar en van wie de Børghoorns was, of de Goesken, de Kat-in-zak, het Tranendal en het Hemelriek.

Op grotere schaal gebeurt hetzelfde: iedereen weet waar de Kaaskoppen, de Spagettivreters of de Loempia's wonen. Dat heeft niets met de huidige opvatting van discriminatie te maken. Wel met de oorspronkelijk neutrale betekenis van onderscheid maken. Zo weet iedereen wie in de oorlog de Yankies, de Tommies of de Moffen waren.

De dorpen onderling hadden ook van die fraaie schimpnamen voor elkaar: de Eexter Ossen, de Gieter Waoterkonten, de Gasterse Botterkrammers, Zuidlaarder Windhappers of Zoeplaorders en zo komen we bij de Anner Oelen.

Volgens de *Encyclopedie Drenthe on line* hebben de Annenaren er 3 : Oelen, Mooshappers of Moosstengels. "Klopt niks van", zeggen ze hier, "Als je het hebt over de Annerse Moos- of Moushappers hebt, dan zijn dat die van Anderen, niet die van Annen. Wij bint Oelen!"

Maar als je vraagt **waarom zijn we oelen**, dan blijft het stil.

Bijnamen komen nooit zomaar uit de lucht vallen, er is altijd een aanleiding voor.

We duiken weer het woordenboek in.

Oelen zijn uilen en die heb je in verschillende varianten: wijze uilen, uilskuikens en nachtuilen (kleine vlindersoort).

Uilskuikens zijn in de volksmond domme wezens en zo zal het als scheldnaam zeker gebruikt zijn.

"Aj een in Annen hellig hebben wilt, moej mor rowpen van : 'Anner Oel!'", schrijft letterlijk het Drents Woordenboek van Haddingh en Veenstra en deze heren beschouwen de uil hier duidelijk als scheldnaam.

In Annen zelf denkt men daar natuurlijk heel anders over en zijn we juist trots op onze geuzennaam. Of we nu echte oelen zijn of import-oelen, we zijn bovenal wijze oelen en eensgezind zetten we alle oelen weer buiten als de Sport & Spelweek er aankomt. Fier wappert onze wijze oel in zijn banier boven het gele zand en het groene veen.

ontwerp Albert Rademaker

Waarom uilen als wijs beschouwd worden, is niet met zekerheid te zeggen, maar wel is zeker dat het al een hele oude traditie is. Al in de mythologie bij de oude Grieken staat de uil als symbool voor wijsheid. De godin Pallas Athene heeft als attribuut, dwz het symbool waaraan ze altijd herkenbaar is, de uil. Ooit won ze de wedstrijd wie beschermvrouwe of beschermheer van de stad Athene mocht worden. Dat deed ze door de olijfbom te scheppen. De olijfbom werd de motor van de Griekse economie en gaf Athene haar voorspoed.

Dit bijzondere teken van intelligentie en haar vooruitziende blik, kortom haar wijsheid straalde sindsdien ook af op de olijfbom evenals op haar metgezel de uil. Zo werd de uil de wijze uil. In Europa zou de uil vanwege haar starende ogen ook zelf het vermogen hebben om in de toekomst te kijken en wordt ze daarom vaak als vertrouweling van heksen gezien.

Meneer de Uil van de Fabeltjeskrant weet altijd alles, wie kent hem niet?

De uil wordt nog steeds ook gekoppeld aan boekenwijsheid. Boekomslagen hebben soms een uiltje in het kaft gedrukt en menig uil op een plankje siert de kast als boekensteun.

Anner Oelen als Wijze Oelen zijn helemaal niet zo vergezocht.

Het geslacht Alting, die uit de oorkonde van 1309, de voorvaderen van hagepreker Menso Alting, heeft *vele beroemde en wijze mannen voortgebracht*. Zo staat te lezen in de eerste Drentse VolksAlmanak van 1837. De familie zelf was ervan overtuigd afkomstig te zijn uit het vlek Annen (zie TOEN 2-4). De Altings leverden dus vele wijze oelen.

Maar er dient zich nog een verklaring aan.

Ik las toevallig ergens dat het woord oele of ûle nog een hele andere betekenis had. Het zou een oud Germaans woord zijn dat verwijst naar een bepaald type moerasgebied! Een soort veldnaam dus! Met het Anner Moeras zowat naast de deur, tussen dorp en Hunze in, was de associatie **Anner Moeras** <-> **Anner Oel** gauw gemaakt.

Ik heb daarom deze gedachtegang van moeras naar oel voorgelegd aan Theo Spek (autoriteit op gebied van het Drentse esdorpenlandschap) en hij bevestigt deze mogelijkheid. Hij verwijst daarbij naar het Woordenboek van Drentse Dialecten : naast de betekenissen van 'oel' (1. uil, 2. vlinder, 3. mop, grapje, 4. mislukking en 5. tenger persoon) is ook aangegeven dat het kan gaan om 'veengebieden'.

Maar vooral van belang is het boek van Schönfeld, 1949, Veldnamen in Nederland.

Theo Spek schrijft : 'Het woord *oele* zoals in Oelebroeken, Ulebroeken, Ulengoor of het Duitse Uhlenhorst zou volgens Schönfeld kunnen betekenen: "laag weiland", oorspronkelijk 'moerasgebied'.

Dit lijkt mij een veel logischer verklaring, omdat uilen normaliter niet veel voorkomen in moerassen.'

Hij kent zelf verscheidene voorbeelden van veldnamen met oelen in de kwelrijke en daardoor wat voedselrijke vochtige gebieden in Drenthe. Ze werden in de prehistorie en de vroege Middeleeuwen al 's zomers begraaasd en in de latere Middeleeuwen en daarna ontgonnen tot groenlanden.

De kwelzone onder aan de Hondsrug met zijn vroegere elzenbroekbossen dat wij kennen als Annermoeras(sen) of te wel de Anner Oelen, past helemaal in deze beschrijving.

Wij danken onze bijnaam hoogst waarschijnlijk dus aan ons Annermoeras.

Mooshappers? Nee, moerashappers! Echte oelen dus.

Bronnen:

De (eerste) Drentse VolksAlmanak van 1837

Drente in grootvaders tijd, Henk Vonk 1984

Encyclopedie Drenthe on line feb 2008

Drents Woordenboek, Hadderingh en Veenstra 1988

1001 Symbolen, Tresidder, 2004

Veldnamen in Nederland, Schönfeld, 1949